ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 2ας Οκτωβρίου 1997 *

Στην υπόθεση C-100/95,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Finanzgericht Bremen (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Brigitte Kording

και

Senator für Finanzen,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Murray (εισηγητή), πρόεδρο του τετάρτου τμήματος, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, P. J. G. Kapteyn και G. Hirsch, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Senator für Finanzen, εκπροσωπούμενο από τον Wolfgang Baumgürtel, Senatsrat,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Maria Wolfcarius, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και τον Horstpeter Kreppel, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένο στη Νομική Υπηρεσία της Επιτροπής, επικουρούμενους από τον Klaus Bertelsmann, δικηγόρο Αμβούργου,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Senator für Finanzen, εκπροσωπουμένου από τον Wolfgang Baumgürtel, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπουμένης από τον John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, επικουρούμενο από τον David Pannick, QC, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τη Maria Wolfcarius, επικουρουμένης από τον Klaus Bertelsmann, κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουνίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Οκτωβρίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 7ης Μαρτίου 1995, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Μαρτίου 1995, το Finanzgericht Bremen υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της

Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70, στο εξής: οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της B. Kording και του Senator für Finanzen σχετικά με την άρνηση της επιτροπής χορηγήσεως αδειών ασκήσεως του επαγγέλματος του φορολογικού συμβούλου, που λειτουργεί στο πλαίσιο του Senator für Finanzen, να απαλλάξει την Kording από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου.

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας διευκρινίζει ότι η οδηγία αποσκοπεί στην εφαρμογή, εντός των κρατών μελών, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, περιλαμβανομένης και της επαγγελματικής προωθήσεως, και την επαγγελματική εκπαίδευση, καθώς και τις συνθήκες εργασίας. Η αρχή αυτή καλείται «αρχή της ίσης μεταχειρίσεως».

4 Σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, «Η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως συνεπάγεται την απουσία κάθε διακρίσεως που βασίζεται στο φύλο, όσον αφορά τους όρους, συμπεριλαμβανομένων και των κριτηρίων επιλογής, προσβάσεως σε απασχολήσεις, σε θέσεις εργασίας, ανεξάρτητα από τομέα ή κλάδο δραστηριότητας, και για όλες τις βαθμίδες της επαγγελματικής ιεραρχίας.»

5 Από το άρθρο 2 του Steuerberatungsgesetz (νόμου περί φορολογικών συμβούλων, στο εξής: StBerG) προκύπτει ότι, στη Γερμανία, η δραστηριότητα του φορολογικού συμβούλου μπορεί να ασκείται επαγγελματικώς μόνον από πρόσωπα ή ενώσεις που έχουν λάβει την προς τούτο απαιτούμενη άδεια. Ο τίτλος του φορολογικού συμβούλου απονέμεται σε πρόσωπα που έχουν επιτύχει στις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου ή έχουν απαλλαγεί από τις εξετάσεις αυτές (άρθρο 35, παράγραφος 1, του StBerG). Δυνάμει του άρθρου 38, παράγραφος 1, σημείο 4, στοιχείο a, του StBerG, απαλλάσσονται, μεταξύ άλλων, οι «πρώην μόνιμοι ή μη μόνιμοι φορο-

λογικοί υπάλληλοι που έχουν εργαστεί τουλάχιστον επί δεκαπέντε έτη σε φορολογικές υπηρεσίες της Ομοσπονδίας ή των ομοσπόνδων κρατών ως Sachbearbeiter (ειδικοί φορολογικοί υπάλληλοι) ή τουλάχιστον σε ισοδύναμη θέση».

6 Κατά τον χρόνο επελεύσεως των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το άρθρο 38 του StBerG δεν διευκρίνιζε αν η απαιτούμενη δεκαπενταετής προϋπηρεσία μπορεί επίσης να έχει κτηθεί στο πλαίσιο απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο.

7 Εντούτοις, η εφαρμογή του άρθρου 38 έχει επηρεαστεί από το άρθρο 36, παράγραφος 3, του StBerG, όπως τροποποιήθηκε με τον έκτο τροποποιητικό νόμο του 1994, που διευκρινίζει ότι η προϋπηρεσία που είναι απαραίτητη για να γίνει κανείς δεκτός στις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου μπορεί επίσης να έχει κτηθεί στο πλαίσιο απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο. Στην περίπτωση απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο η οποία έχει μειωθεί κατ' ανώτατο όριο στο ήμισυ του κανονικού χρόνου απασχολήσεως, παρατείνεται αντιστοίχως η συνολική διάρκεια, κατ' ανώτατο όριο πάντως μέχρι το διπλάσιο της χρονικής περιόδου που ορίζεται στις παραγράφους 1 και 2. Απασχόληση με μειωμένο ωράριο που υπολείπεται του ημίσεος του κανονικού χρόνου εργασίας δεν λαμβάνεται υπόψη.

8 Η νέα διατύπωση του άρθρου 38, παράγραφος 2, του StBerG, απορρέουσα επίσης από τον έκτο τροποποιητικό νόμο του 1994, προβλέπει ότι οι διατάξεις του άρθρου 36, παράγραφος 3, εφαρμόζονται και για την απαλλαγή από τις εξετάσεις.

9 Η Kording ασκεί τα καθήκοντα Sachbearbeiter στην Oberfinanzdirektion της Βρέμης. Με έγγραφο της 21ης Οκτωβρίου 1992, ζήτησε από το καθού να της χορηγήσει δεσμευτική για τη διοίκηση γνωμοδότηση η οποία να πιστοποιεί ότι, στις 30 Απριλίου 1993, λόγω των καθηκόντων που είχε ασκήσει απαλλασσόταν από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου.

10 Η επιτροπή χορηγήσεως αδειών ασκήσεως του επαγγέλματος του φορολογικού συμβούλου χορήγησε, στις 11 Φεβρουαρίου 1993, στην Kording δεσμευτική για τη διοίκηση γνωμοδότηση με την οποία αναγνώριζε ότι η ασκηθείσα

δραστηριότητα πληρούσε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, διευκρίνιζε όμως ότι, στις 30 Απριλίου 1993, η Kording δεν είχε ασκήσει την επαγγελματική της δραστηριότητα κατά την ελάχιστη απαιτούμενη περίοδο, ήτοι δεκαπέντε έτη, σύμφωνα με τον StBerG. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση αυτή, καθορίζοντας τη διάρκεια της πρακτικής ασκήσεως, ο νομοθέτης θεωρεί ότι η εργασία αυτή ασκείται ως κύρια επαγγελματική απασχόληση, δηλαδή ως απασχόληση με πλήρες ωράριο. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση υποψηφίου εργαζομένου με μειωμένο ωράριο, οι αντίστοιχες χρονικές περίοδοι λαμβάνονται υπόψη μόνο με βάση την αναλογία μεταξύ του ατομικού χρόνου εργασίας και του κανονικού χρόνου εργασίας.

11 Στις 9 Μαρτίου 1993, η Kording άσκησε προσφυγή ενώπιον του Finanzgericht το οποίο αμφιβάλλει ως προς το αν η γερμανική νομοθεσία συμβιβάζεται με την οδηγία και για τον λόγο αυτό υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συντρέχει παράβαση του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ, της 9ης Φεβρουαρίου 1976 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70), ή άλλης διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, υπό μορφή "έμμεσης διακρίσεως εις βάρος των γυναικών", όταν κατά τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας (άρθρο 38, παράγραφος 1, σημείο 4, στοιχείο a, δεύτερο εδάφιο, σε συνδυασμό με το άρθρο 36, παράγραφος 3, του Steuerberatungsgesetz) η απαιτούμενη για την απαλλαγή από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου δεκαπενταετής τουλάχιστον ειδική πείρα Sachbearbeiter στη φορολογική διοίκηση, σε περίπτωση μερικής απασχολήσεως που δεν υπερβαίνει το ήμισυ του κανονικού χρόνου εργασίας, παρατείνεται αναλόγως και όταν, από τους 119 φορολογικούς υπαλλήλους της Βρέμης που εργάζονται με μειωμένο ωράριο, οι 110 είναι γυναίκες (ποσοστό 92,4 %);»

12 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας απαγορεύει σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει ότι, στην περίπτωση απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο που δεν υπερβαίνει το ήμισυ του κανονικού χρόνου εργασίας, η διάρκεια ασκήσεως των επαγγελματικών καθηκόντων που απαιτείται για την απαλλαγή από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου παρατείνεται για αντίστοιχο χρονικό διάστημα.

13 Επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας απαγορεύει κάθε διάκριση που βασίζεται στο φύλο, περιλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής, όσον αφορά τους όρους προσβάσεως σε απασχολήσεις ή θέσεις εργασίας, ανεξάρτητα από τον τομέα ή κλάδο δραστηριότητας, και σε όλες τις βαθμίδες της επαγγελματικής ιεραρχίας.

14 Όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1995, C-279/93, Schumacker (Συλλογή 1995, σ. I-225, σκέψη 30), δυσμενής διάκριση δεν μπορεί να συνίσταται παρά στην εφαρμογή διαφορετικών κανόνων σε παρεμφερείς καταστάσεις ή στην εφαρμογή του ίδιου κανόνα σε διαφορετικές καταστάσεις.

15 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως διαπίστωσε το αιτούν δικαστήριο, η εφαρμοστέα νομοθεσία στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν συνεπάγεται άμεση δυσμενή διάκριση εφόσον, στην περίπτωση παρεμφερούς απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο, το συνολικό χρονικό διάστημα προϋπηρεσίας που απαιτείται από όσους ασκούν καθήκοντα Sachbearbeiter στη φορολογική αρχή, οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν χωρίς εξετάσεις τα καθήκοντα του φορολογικού συμβούλου, παρατείνεται καθ' όμοιο τρόπο τόσο ως προς τους άνδρες όσο και ως προς τις γυναίκες. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η διάταξη αυτή μπορεί να συνιστά έμμεση δυσμενή διάκριση.

16 Κατά πάγια νομολογία, υφίσταται έμμεση διάκριση όταν η εφαρμογή εθνικού μέτρου, το οποίο καίτοι έχει ουδέτερη διατύπωση, θέτει στην πράξη σε δυσμενή μοίρα ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών παρά ανδρών (βλ., συναφώς, τις αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-444/93, Megner και Scheffel (Συλλογή 1995, σ. I-4741, σκέψη 24, και της 24ης Φεβρουαρίου 1994, C-343/92, Roks κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-571, σκέψη 33).

17 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι διατάξεις όπως οι επίδικες στην κύρια δίκη θίγουν τους εργαζομένους με μειωμένο ωράριο και τους θέτουν σε δυσμενή μοίρα σε σχέση με αυτούς που εργάζονται με πλήρες ωράριο. Πράγματι, για να χορηγηθεί απαλλαγή από τις εξετάσεις σε εργαζομένους με μειωμένο ωράριο, οι εργαζόμενοι αυτοί υποχρεούνται να εργασθούν επιπροσθέτως πολλά έτη σε σχέση με τους εργαζόμενους με πλήρες ωράριο.

18 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει επίσης ότι το 92,4 % των φορολογικών υπαλλήλων της Βρέμης που εργάζονται με μειωμένο ωράριο είναι γυναίκες.

19 Στην περίπτωση αυτή, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι διατάξεις όπως οι επίδικες στην κύρια δίκη καταλήγουν στην πράξη σε δυσμενή διάκριση των γυναικών εργαζομένων σε σχέση με τους άνδρες εργαζομένους και πρέπει, καταρχήν, να θεωρηθούν ως αντίθετες προς την οδηγία. Τα πράγματα θα είχαν άλλως μόνο στην περίπτωση που η διαφορετική μεταχείριση των δύο κατηγοριών εργαζομένων δικαιολογούνταν από αντικειμενικό στοιχείο ξένο προς οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 13ης Μαΐου 1986, 170/84, Bilka, Συλλογή 1986, σ. 1607, σκέψη 29· της 13ης Ιουλίου 1989, 171/88, Rinner-Kühn, Συλλογή 1989, σ. 2743, σκέψη 12, και της 6ης Φεβρουαρίου 1996, C-457/93, Lewark Συλλογή 1996, σ. I-243, σκέψη 31).

20 Στο εθνικό δικαστήριο, που είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά και να ερμηνεύσει την εθνική νομοθεσία, εναπόκειται να προσδιορίσει ενόψει όλων των περιστάσεων αν και σε ποιο βαθμό μια νομοθετική διάταξη που εφαρμόζεται μεν ανεξαρτήτως φύλου του εργαζομένου, πλήττει όμως στην πράξη περισσότερο τις γυναίκες παρά τους άνδρες, δικαιολογείται από λόγους αντικειμενικούς και ξένους προς οποιαδήποτε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο (βλ. αποφάσεις της 31ης Μαρτίου 1981, 96/80, Jenkins, Συλλογή 1981, σ. 911, σκέψη 14· Bilka, προαναφερθείσα, σκέψη 36, και Rinner-Kühn, προαναφερθείσα, σκέψη 15).

21 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το καθού κρίνει ότι η απόκτηση του τίτλου του φορολογικού συμβούλου, κατόπιν αντίστοιχης απαλλαγής από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα αυτό, πρέπει να θεωρείται ως εξαίρεση της οποίας μπορούν να τύχουν μόνον τα πρόσωπα τα οποία, λόγω της ασκήσεως του επαγγέλματος για ορισμένη χρονική διάρκεια, έχουν τα εχέγγυα ότι διαθέτουν τουλάχιστον επαρκή πείρα. Συνεπώς, το καθού υποστηρίζει ότι οι γνώσεις που απαιτούνται για την χωρίς εξετάσεις πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα αποκτώνται μόνον κατά την άσκηση δραστηριότητας, της οποίας η διάρκεια έχει καθοριστεί ανεξαρτήτως κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως και έχει το ίδιο αποτέλεσμα ως προς όλους τους υποψηφίους.

22 Αντιθέτως, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι η ποικιλομορφία των καθηκόντων και η ποιότητα της εργασίας που παρέχουν οι εργαζόμενοι με μειωμένο ωράριο είναι παρεμφερείς με αυτές των εργαζομένων με πλήρες ωράριο. Διαφέρει μόνον η διάρκεια της ασκουμένης δραστηριότητας.

23 Επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, με την απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1991, C-184/89, Nimz (Συλλογή 1991, σ. I-297, σκέψη 14), το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ισχυρισμός ότι υφίσταται ιδιαίτερη σχέση μεταξύ της διάρκειας της επαγγελματικής δραστηριότητας και της αποκτήσεως ορισμένου επιπέδου γνώσεων ή πείρας, καθόσον συνιστούν απλή γενίκευση αφορώσα ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων, δεν καθιστά δυνατή τη συναγωγή κριτηρίων αντικειμενικών και ξένων προς κάθε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο. Πράγματι, παρόλον ότι ο χρόνος υπηρεσίας συμβαδίζει με την πείρα, η οποία καταρχήν καθιστά δυνατή στον εργαζόμενο την καλύτερη εκπλήρωση των καθηκόντων του, η αντικειμενικότητα αυτού του κριτηρίου εξαρτάται απ' όλες τις περιστάσεις κάθε περιπτώσεως, ιδίως δε από τη σχέση της φύσεως του ασκουμένου καθήκοντος και της πείρας που η άσκηση του καθήκοντος αυτού προσδίδει μετά από ορισμένο αριθμό πραγματοποιηθεισών ωρών εργασίας.

24 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι ο StBerG, ως είχε στην αρχική του διατύπωση, απαιτούσε ως προϋπόθεση για την απαλλαγή των υπαλλήλων της φορολογικής αρχής από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου πενταετή προϋπηρεσία σε φορολογικά θέματα, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας που προηγήθηκε της αποχωρήσεώς τους από τη φορολογική αρχή. Η Kording δήλωσε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, χωρίς να αντικρουστεί από το καθού της κύριας δίκης, ότι το 1972 η διάρκεια της προϋπηρεσίας ανήλθε από πέντε σε δεκαπέντε έτη, για να περιοριστεί η τάση των μονίμων υπαλλήλων προς άσκηση ελευθέρων επαγγελμάτων, μολονότι η νομοθετική τροποποίηση αποφασίστηκε για λόγους άσχετους προς τα προσόντα.

25 Υπό τις περιστάσεις αυτές, όταν εργαζόμενος με μειωμένο ωράριο υφίσταται λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση απ' ό,τι εργαζόμενος με πλήρες ωράριο, διατάξεις όπως οι εφαρμοζόμενες στην κύρια δίκη δημιουργούν έμμεση δυσμενή διάκριση σε βάρος των γυναικών εργαζομένων, όταν προκύπτει ότι στην πράξη ένα σημαντικά μικρότερο ποσοστό ανδρών απ' ό,τι γυναικών εργά-

ζεται με μειωμένο ωράριο, οπότε είναι αντίθετες προς το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας. Εντούτοις, τέτοιου είδους άνιση μεταχείριση θα συμβιβαζόταν με τη διάταξη αυτή αν δικαιολογούνταν από λόγους αντικειμενικούς και ξένους προς κάθε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο.

26 Αν το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι οι αρμόδιες αρχές είναι σε θέση να αποδείξουν ότι λόγοι αντικειμενικοί και ξένοι προς κάθε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο δικαιολογούν το γεγονός ότι, για να μπορεί να τύχει απαλλαγής από τις εξετάσεις για την πρόσβαση στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου, υποψήφιος που εργάζεται με μειωμένο ωράριο πρέπει να έχει εργασθεί περισσότερο χρόνο απ' ό,τι υποψήφιος που εργάζεται με πλήρες ωράριο, το γεγονός και μόνον ότι η εθνική νομοθεσία πλήττει μεγαλύτερο αριθμό γυναικών απ' ό,τι ανδρών εργαζομένων δεν μπορεί να θεωρηθεί παράβαση του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας.

27 Επομένως, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας απαγορεύει εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει ότι, στην περίπτωση απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο που δεν υπερβαίνει το ήμισυ του κανονικού χρόνου εργασίας, η διάρκεια ασκήσεως επαγγελματικών καθηκόντων, η οποία απαιτείται για την απαλλαγή από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου, παρατείνεται αντιστοίχως, όταν οι διατάξεις αυτές πλήττουν μεγαλύτερο αριθμό γυναικών απ' ό,τι ανδρών εργαζομένων, εκτός αν η εν λόγω νομοθεσία δικαιολογείται από κριτήρια αντικειμενικά και ξένα προς κάθε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο.

Επί των δικαστικών εξόδων

28 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 7ης Μαρτίου 1995 το Finanzgericht Bremen, αποφαίνεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, απαγορεύει εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει ότι, στην περίπτωση απασχολήσεως με μειωμένο ωράριο που δεν υπερβαίνει το ήμισυ του κανονικού χρόνου εργασίας, η διάρκεια ασκήσεως επαγγελματικών καθηκόντων, η οποία απαιτείται για την απαλλαγή από τις εξετάσεις προσβάσεως στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου, παρατείνεται αντιστοίχως, όταν οι διατάξεις αυτές πλήττουν μεγαλύτερο αριθμό γυναικών απ' ό,τι ανδρών εργαζομένων, εκτός αν η εν λόγω νομοθεσία δικαιολογείται από κριτήρια αντικειμενικά και ξένα προς κάθε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο.

Murray Kapteyn Hirsch

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 2 Οκτωβρίου 1997.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Προεδρεύων του έκτου τμήματος

J. L. Murray